

## A Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet tervei, 2023

### KI1/ Kárpát-medencei és nyugat-európai kisebbségi magyar közösségek a XX-XXI. században

**Kapcsolódó téma a stratégiai koncepcióban:** Kárpát-medencei és nyugat-európai kisebbségi magyar közösségek a XX-XXI. században

**Kutatási egység:** *Kisebbségtörténeti és Etnopolitikai Osztály, Kisebbségpszichológiai és Antropológiai Osztály*

A kutatási program négy nagyobb altémából áll össze, amelyeknek különböző kisebbségi közösségek a célcsoportjai.

1. **A kisebbségek percepciójával és önpercepciójával** foglalkozó vizsgálatok az egymásról alkotott képek és önképek létrejöttét, változását, működtetőit kutatják. Kulcskérdés, hogy a mindennapi társadalmi rutinok, gyakorlatok és a csoportképző határtermelések, közösségi kötődések, azonosságtudatok között milyen a kapcsolat. Mi az a mozgósító elem, amely a közösségi kötődéseket működteti? Hogyan jön létre a bizalom, az otthonosság érzet ezekkel a kötődésekkel? Mennyiben igazolható az, hogy a helyi mindennapi életvilágoknak épp a bizalomérzékelés és a bizalomdeficit miatt van szükségük a közösségi azonosság konstrukciókra? Az NKFIH által támogatott **székely önképépítés** kutatás arra tesz kísérletet, hogy a régiót nem elsősorban valamihez képest (pl. fejlesztéspolitikák, nemzetállami törekvések, székely kultusz), hanem mint a regionális nemzetépítés példáját vizsgálja a belső adottságaira koncentrálna. A projekt 2023-ban zárul a történelmi tudat és közösségi értékrend témaköreiben végzett survey eredményeinek a feldolgozásával. **A vajdasági magyarok és a posztjugoszláv emlékezetpolitika** című kutatás arra irányul, hogyan a kilencvenes évek délszláv háborúinak kontextusában a vajdasági magyarok - akik megjárták a háborút katonaként, illetve átélték a háborús időket, mint az 1999-es NATO-bombázást is – miképpen emlékeznek azokra az időkre. Miközben a délszláv nemzetek a maguk, "győztes" vagy "vesztes" logikája mentén emlékeznek ezekre az időkre, addig a vajdasági magyarok a senki földjére kerülve értelmezik az emlékeiken keresztül a történeteket. Az áldozat diskurzusa mellett azonban a kutatás azokra is fókuszál, akik a nemzetek közötti polgárháború(k) során mégis azonosulni tudtak a szerb vagy a horvát többséggel, magukat a "győztesek" oldalán pozícionálták, önkéntesek voltak. A félig strukturált interjúk készítése, összegzése, valamint a vonatkozó szakirodalom feltárása jövőre zárul. **A nemzeti identitás mintázatai a kisebbségi magyar fiatalok körében** a GeneZYs 2015 ifjúságpszichológiai felmérés adatai alapján kerül elemzésre. A nemzeti identitás dimenziói közül három kérdéskörben vizsgáljuk a kötődéseket, illetve ezek jellemzőit és sajátosságait. Egyrészt a többes kötődés vizsgálata által, amely a kisebbségi helyzetben a saját nemzethez és a többségi nemzethez való viszonyulás mintázatait tárja föl. Másrészt a nemzetkonceptiók (és nemzeti büszkeség) kapcsán azt elemezzük, hogy hogyan változott az elmúlt évtizedekben a „ki a magyar” identitáskritériumok fontossága és mintázata, különös tekintettel a megváltozott magyarországi állampolgársági politika hatására. Harmadrészt pedig az otthonosság – nemzeti önmeghatározás, szülőföld- és hazapercepciók – dimenzióinak a felvázolása által. Ebben a hármasszerkezetben megmutatkozik/megmutatkozhat a kisebbségi helyzetből adódó, a hétköznapi valóság természetességében megélt – kérdőíves vizsgálatban megragadható – kötődések hálózata. Az **erdélyi román politikusok magyarságképe** című projekt Luliu Maniu magyarságképét vizsgálja a politikus 1918 előtti magyarországi politikai tevékenységének és parlamenti szerepléseinek vizsgálatával. Arra keresi a választ, hogy Maniu milyen kapcsolatot épített a magyar politikustársaival és a román nemzetiségi vezetőkkel. A kutatás elvégzéséhez egy NKFIH pályázat lett beadva, amelynek elbírálása folyamatban van.

2. **A kisebbségi magyar közösségek történetére** vonatkozólag a projekt célja, hogy egységes módszertannal a meglévő hiányokat pótolja a források és kronológiák tekintetében, megalapozva ezzel az összefoglaló szintézisek, monográfiák megszületését, de szerves részét képezi a kutatási infrastruktúra építése (kronológiák, statisztikai adatbázisok, bibliográfiák tartalomfejlesztése, digitalizálás) is. Ennek nyomán folytatódik az Arcanummal közös programban a kisebbségi magyar hírlapirodalom digitalizálása. Szintén cél annak mélyebb vizsgálata, hogy miként viszonyulnak a különböző **külhoni magyar szervezetek a hazai és anyaországi támogatásokhoz**, és hogy ez a viszonyulás hogyan változott az évek folyamán, például a támogatás volumenében bekövetkező változások, illetve korábbi sikerességük vagy sikertelenségük függvényében. Cél továbbá olyan indikátorokat találni, amelyek alapján megvizsgálható, milyenek ezeknek a támogatásoknak a hatásai, hasznosulásuk. A 2021. évi szlovákiai népszámlálási adatok alapján sor kerül annak vizsgálatára, összefügg-e, és ha igen, hogyan az egyes térségekbe érkező támogatások nagysága és a helyi kisebbségi lakosság lélekszámának változása, vagyis, hogy van-e ezeknek a támogatásoknak kimutatható hatása a kisebbségi közösségek (köztük a magyar) fennmaradására és újratermelődésére.

3. **A kisebbség és többség viszonyának dinamikája történeti és szociológiai metszetben** című témán belül a vizsgálatok újszerűsége abban rejlik, hogy a kisebbségi csoportokat a többséggel folytatott dinamikus kapcsolatok prizmáján keresztül nem csak sajátos identitás hordozóinak tekintik, hanem olyan társadalmi csoportnak, amelynek intézményesülése túlmutat az identitásdimenzió és állandó változásban van. Az NKFIH által támogatott, az **Etnikai gazdaság intézményesülése Erdélyben és Felvidéken** című kutatási projekt központi kérdése arra vonatkozik, hogy milyen szerepet játszik az etnicitás a gazdasági együttműködés irányításában, a gazdasági folyamatok regulációjában. Vezetőkkel készült interjúk és szervezeti esettanulmányok segítségével azt vizsgálja, hogy a különböző intézményekben hogyan kezelik az etnikai-nyelvi különbségből fakadó koordinációs problémákat, milyen gyakorlatok alakulnak ki és intézményesülnek a sokszínűség kezelésére, és ez milyen befolyással van a szervezetekben zajló munka hatékonyságára.

4. **Az identitásstratégiák az új magyar diaszpórában** tématerület a Magyarországról történő, elmúlt 10-15 évben bekövetkezett elvándorlás kérdéskörével foglalkozik, amelyről kvalitatív ismeretanyag viszont jóval kevesebb áll rendelkezésre, és ezt a hiányt kívánják betölteni a Kisebbségkutató Intézetében az elmúlt években folytatott kutatások. 2023 folyamán tervbe van véve egy, a diaszpórából hazatérőket vizsgáló új kutatási projekt elindítása.

#### Külső pályázati források

Kutatás címe	Vezető kutató	Pályázati konstrukció/szám	Időtartam	Költség
<i>Elnyert külső pályázati források</i>				
Székely önkép építés a 19-20. században	Bárdi Nándor	NKFIH K_128848	2018-2023	46.400.000 Ft
Az etnikai gazdaság intézményesülésének a kísérletei az erdélyi és a felvidéki magyarok körében	Csata Zsombor	NKFIH FK_125276	2017-2024	28.400.000 Ft
<i>Benyújtott, elbírálás alatt álló külső pályázati források</i>				
Az erdélyi román politikusok magyarságképe	Marchut Réka	NKFIH K	2023-	46.553.000 Ft
A diaszpóra visszavándorlása Magyarországra	Kovács Eszter	NKFI FK 142516	2022-2025	29.487.000 Ft
A kivándorlás és beilleszkedés személyes történetei: magyarok Kanadában (Dégh Linda interjúgyűjteménye)	Kulcsár Beáta	NKFI PD 142552	2022-2025	28.496.000 Ft

#### Legjobb 10 publikáció az elmúlt 5 évből:

1. Bárdi Nándor: Közeli távolság. Magyarország és a határon túli magyarok viszonyairól. In: Kovács Imre (szerk.): *Integrációs mechanizmusok a magyar társadalomban*. Budapest: Argumentum Kiadó, Társadalomtudományi Kutatóközpont (2020) 432 p. pp. 311-370., 60 p.
2. Bárdi Nándor: Románia magyarságpolitikája 1918 és 1989 között. In: Bárdi Nándor; Éger György; Filep Tamás Gusztáv (szerk.): *Magyarok Romániában (1990-2015): Tanulmányok az erdélyi magyarságról*. Kolozsvár: Kriterion Könyvkiadó (2020) 354 p. pp. 13-30. , 17 p.
3. Csata Zsombor, Hlatky, Roman, & Liu, Amy H.: Ethnic Polarization and Human Development: The Conditional Effects of Minority Language Recognition. *Studies in Comparative International Development*, 1-24. (2022)
4. Csata Zsombor, Hlatky, Roman, & Liu, Amy H.: How to head count ethnic minorities: Validity of census surveys versus other identification strategies. *East European Politics*, 37(3), 572-592. (2021)
5. Horváth György: La Voïvodine – la fin d'un mythe multiculturel. In: Mateusz Chmurski, Philippe Gelez, Clara Royer (eds.): *La Voïvodine. Une région centre-européenne et ses littératures*. Paris: Eur'Orbem, 311-331.
6. Horváth György: *Nem tudták, hogy tudják*. Budapest: Kalligram – Társadalomtudományi Kutatóközpont, 2021. 440 p.

7. Kovács Eszter: Diaspora Policies, Consular Services and Social Protection for Hungarian Citizens Abroad. In: Lafleur JM., Vintila D. (eds): *Migration and Social Protection in Europe and Beyond* (Volume 2). IMISCOE Research Series. Springer, Cham. 2020
8. Kovács Eszter: Direct and indirect political remittances of the transnational engagement of Hungarian kin-minorities and diaspora communities. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 46:6, 1146-1165. (2020)
9. Marchut Réka: *Kisebbségi kérdések a magyar – román diplomáciai kapcsolatokban 1920-1931*. Budapest – Pécs: Társadalomtudományi Kutatóközpont – Kronosz Kiadó, 2022.
10. Morauszki András: Systems of Government Support of Minority Activities in Slovakia (2011-2020). *Individual and Society* (25)2 (2022).

## **KI2/ A magyarországi és a közép-európai kisebbségek gazdasági, társadalmi, politikai helyzete, etnopolitikai stratégiák, nemzetközi kisebbségvédelem**

**Kapcsolódó téma a stratégiai koncepcióban:** *A magyarországi és a közép-európai kisebbségek gazdasági, társadalmi, politikai helyzete, etnopolitikai stratégiák, nemzetközi kisebbségvédelem*  
**Kutatási egység:** *Kisebbségtörténeti és Etnopolitikai Osztály*

A kutatási program három nagyobb altémából áll össze, amelyeknek különböző kisebbségi közösségek a célcsoportjai.

1. **A magyarországi németek 20. századi története** kutatási témán belül **A magyarországi német szervezetek helyi és regionális szintű aktivitása 1924 és 1945 között** című alapkutatás tényfeltáró része lezárult, jelenleg egy monográfia kéziratának összeállítása zajlik a kutatás eredményeiből. **A bevándorlás kérdésének helye a magyarországi német szervezetek emlékezetpolitikai törekvéseiben, 1920–1945** című kutatás célja az, hogy bemutassa, miként igyekezett a magyarországi német politikusok egy szűk csoportja a németek 17-19. századi betelepülését mint a múlt fix elemét beépíteni a német lakosság általuk újra konstruálni szándékozott kulturális emlékezetébe. Jelenleg a levéltári és könyvtári forrásfeltárás zajlik. A **Németek Magyarországon 1970–1990** című projekt célkitűzése, hogy a magyarországi németység 1970–1990 közötti történetének levéltári és sajtó forrásait föltárja és monografikusan földolgozza. A kutatás középpontjában a politikai döntések és azok német kisebbségre gyakorolt hatása, a változások értelmezése, végső soron a politikai hatalom és a német kisebbség interakcióinak elemzése áll. Cél az is, hogy a magyarországi német nemzetiség helyzetét a magyar-német – elsősorban a Német Demokratikus Köztársasággal fenntartott – kapcsolatok összefüggésrendszerében vizsgálja. Ez utóbbi vizsgálati szempont szükségessé tesz különböző németországi levéltárak anyagának feltárását is. 2023-ben folytatódik a levéltári feltáró munka és elkészül a német nemzetiségi oktatás történetének feldolgozása is (4-5 ív).

2. **A nemzetközi kisebbségvédelem és nemzetiségi önkormányzatiság** kutatási témán belül a COST Action Program támogatásával 2019-ben indult az **ENTAN (European Non-Territorial Autonomy Network)**, az európai személyi elvű autonómiákat kutató hálózat az Intézet két munkatársának az aktív részvételével, beleértve a Joji és politikai munkacsoport vezetését. A kutatás a személyi autonómia politikai és jogi kérdéseit elemzi, és célja, hogy a COST kutatási hálózaton keresztül az európai gyakorlatok széleskörű elemzésével mutassa be a személyi autonómiák kihívásait és javaslatokat fogalmazzon meg ezek hatékonyságával kapcsolatban. A program 2023-ban zárul többek között egy, az autonómiák szóló egyetemi tankönyv kiadásával. A **Kisebbségi jogok Közép-Európában** című kutatás célja, hogy modellezze a kisebbségek jogi védelmének regionális változatait: a Baltikumtól a Balkánig a területi autonómia kivételével a kisebbségi jogok széles köre megtalálható az egyes országok jogrendjében. Jelentős részben befolyásolta az egész térség belső jogi szabályozását az 1990-es években kialakult nemzetközi kisebbségi jogi rezsím, ezért mindegyik ország esetében releváns, hogy a nemzetközi standardok hogyan tükröződnek a belső jogban. Előzetes hipotézisként a térség országainak kisebbségvédelmi rendszere tipizálható (van-e kisebbségi jogi törvény, kulturális autonómia, stb.) és ez jelentős részben nem belpolitikai, hanem demográfiai valamint geopolitikai körülmények függvénye. A **Kisebbségek jogvédelme Olaszországban** című 2022-ben elkezdett kutatás a többszintű olasz alkotmányos jogvédelmi rendszert vizsgálja. Az országos szabályozás mellett, a tartományoknak (regione) és a megyéknek (provincia) is viszonylag széleskörű lehetősége van a területükön élő kisebbségek sajátos helyzetének megfelelő helyi szabályozásokat elfogadni. 2023-ban fel kívánja térképezni a határmenti régiókban élő kisebbségek (szlovének, németek, aostai franciák) határokon átnyúló kapcsolatait, az anyaállam és az olasz állam/tartomány együttműködését a kisebbségek megőrzése érdekében. A legtöbb kisebbségi népcsoport Olaszországban is a magyarországi nemzetiségekhez hasonló kihívásokkal küzd (nyelvi asszimiláció,

demográfiai csökkenés, szétaprózott település-szerkezet, stb.) ezért a kutatás eredményeként a hazai kisebbségvédelmi szabályozás számára is hasznosítható tanulságokra is fény derülhet. A **kisebbségek parlamenti képviseletéről** szóló, benyújtott NKFIH csoportos alapkutatási pályázat célja, hogy definiálja a kisebbségek hatékony közéleti részvételének és képviseletének fogalmát, és indikátorok segítségével lehetővé tegye a részvétel hatékonyságának, tényleges hatásának a kiértékelését legfőbb a parlamenti képviseletük vonatkozásában. A tervezett projekt részletesebben kitér az ukrain helyzetre, ahol a kisebbségek parlamenti képviselete sohasem volt jogszabályban garantált jog, mindazonáltal a választási szabályok elemzése fontos abból a szempontból, hogy időszakosan parlamenti képviselettel mégiscsak rendelkező kisebbségek alkalmazkodási technikáinak hátterét megismerjük. Külön kutatás kívánja vizsgálni a magyarországi nemzetiségi önkormányzatok kulturális-oktatási intézményfenntartó szerepét. Emellett Pécsen, Kassán és Temesváron sor kerül a **helyi kisebbségi intézményrendszerek** hálózati vizsgálatára.

3. A magyarországi zsidóság 19-20. századi történetével foglalkozó kutatások sorában a **Zsidó önkép a holokauszt után** című kutatás a vészidőszak utáni közösségi emlékezeti aktusokat vizsgálja, hogy miként tükrözik azok a közösségek hagyományhoz való viszonyát, történelmi megélését, eltérő jövőképét, törekvéseit korábban feltáratlan vagy nem elemzett forrásanyagok elemzésével. Továbbá a témához kapcsolódóan vizsgálja a holokausztot túlélő gyerekek és fiatalok háború utáni közösségi életét és művészeti tevékenységeit. A **Goldziher Ignác és a modern zsidó tudományosság Magyarországon** című kutatás eredményeként jövőre egy angol nyelvű könyvfejezet születik meg. A **Neológ eszme- és tudománytörténet** című kutatási programban több fontos levelezés (Goldziher Ignác, Löw Immanuel, Richtmann Mózes, Scheiber Sándor) feltárása, kutatása, illetve kiadásra való előkészítése van folyamatban. A **Rokonság és üzlet. Egy zsidó család mikrotörténete a 19. századi Habsburg Monarchiában** című doktori kutatás a hadseregellátás és a hitelezés/kölcsönzés intézményi működését fogja részletesen vizsgálni mikrotörténeti módszerrel.

#### Külső pályázati források

Kutatás címe	Vezető kutató	Pályázati konstrukció/szám	Időtartam	Költség
<i>Elnyert külső pályázati források</i>				
A nemzetiség és etnicitás jogi operacionalizálása	Pap András László (TK JTI)	NKFIH K_134962	2020-2024	44.300.000 Ft
<i>Benyújtott, elbírálás alatt álló külső pályázati források</i>				
A kisebbségek parlamenti képviselete nemzetközi összehasonlításban: deskriptív vagy szubsztantív képviselet?	Dobos Balázs	NKFIH K_143523	2022-2026	43.900.000 Ft
ARRS Lead Agency_40 évvel később: A szlovén-magyar határ mentén élő magyar és szlovén kisebbség helyzetének elemzése és az 1984-es kutatási eredményekkel való összevetése	Papp Z. Attila	NKFI SNN 144018	2022-2025	32.927.000 Ft

#### Legjobb 10 publikáció az elmúlt 5 évből:

1. Bányai Viktória: Shattered Identities: Jewish Children in the Immediate Postwar Period in Hungary. In: Sharon, Kangisser Cohen; Dalia, Ofer (eds.): *Starting Anew: The Rehabilitation of Child Survivors of the Holocaust in the Early Post-War Years*. Jerusalem: Yad Vashem (2019) pp. 171-189., 19 p.
2. Dobos Balázs: *A személyi elvű kisebbségi autonómiák Kelet-Közép-Európában*. Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont, Kalligram (2020), 248 p.
3. Dobos Balázs: The Elections to Nonterritorial Autonomies of Central and South Eastern Europe. *NATIONALITIES PAPERS* 48:2 pp. 289-306., 18 p. (2020)
4. Eiler Ferenc; Tóth Ágnes (szerk.): *A magyarországi németek elmúlt 100 éve: Nemzetiségpolitika és helyi közösségek*. Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont, Argumentum Kiadó (2020), 312 p.
5. Ferenc Eiler: The Congress of European Nationalities and the International Protection of Minority Rights, 1925–1938. In: Anna-Mária, Bíró (ed.): *Populism, Memory and Minority Rights*:

- Central and Eastern European Issues in Global Perspective*. Leiden – Boston: Brill/Nijhoff (2018) 410 p. pp. 235-282., 48 p.
6. Fedinec Csilla; Cserniczkó István: The Informal Use of Time as a Component of Multicultural Regional Identity in Transcarpathia (Ukraine). *EAST CENTRAL EUROPE* 48:1 pp. 73-102., 30 p. (2021).
  7. Tóth Ágnes: *Németek Magyarországon 1950-1970*. Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont – Argumentum Kiadó (2020). 578.p. ISBN 978-963-446-819-6
  8. Turán Tamás: Truth and/or peace: the political toolkit of the Hungarian Jewish Congress (1868-69). *JEWISH CULTURE AND HISTORY* 21:3 pp. 240-261., 22 p. (2020)
  9. Vizi Balázs (szerk.): *Magyarország és szomszédai. A kisebbségvédelem kérdései a kétoldalú szerződésekből*. Budapest: Társadalomtudományi Kutatóközpont Kisebbségkutató Intézet, L'Harmattan Kiadó (2021), 294 p.
  10. Balazs, Vizi; Norbert, Toth; Edgar, Dobos (eds.): *Beyond International Conditionality. Local Variations of Minority Representation in Central and South-Eastern Europe*. Baden-Baden: Nomos (2017), 272 p.

### **KI3/ Kisebbségi kompetenciák, oktatási, társadalmi reziliencia, szolidaritás és integrációs mintázatok**

**Kapcsolódó téma a stratégiai koncepcióban:** Kisebbségi kompetenciák, oktatási, társadalmi reziliencia, szolidaritás és integrációs mintázatok

**Kutatási egység:** *Kisebbségszociológiai és Antropológiai Osztály*

A kutatási program három nagyobb altémából áll össze, amelyekben közös, hogy a többség-kisebbség dinamikáját állítja középpontba

#### **1. A szolidaritás kollektív formái és társadalmi viszonyai**

Korábbi szolidaritás témájú kutatásainkhoz kapcsolódva (pl. a **COVID-19 járvány** okozta válsághelyzetben a segítségnyújtásnak, a szolidaritásnak és a jótékony cselekvésnek milyen formái jelentek meg) 2022 tavaszán **az ukrainai menekültek segítségének kollektív formáit és társadalmi viszonyait** kezdtük vizsgálni. Az ukrainai háború elől menekülők a magyar társadalom jelentős részéből együttérzést és szolidaritást váltottak ki. Korábbi válsághelyzetekben végzett vizsgálatainkhoz hasonlóan most is azt vizsgáljuk, hogy milyen formákban, szervezeti keretekben és egyéni motivációkból történik az ukrainai menekültek megsegítése; milyen környezeti tényezők magyarázzák a szolidaritás létrejöttét (esetleg annak hiányát, beleértve az elutasítást); továbbá hogy a közösségi cselekvésnek milyen hatásai vannak a felelősség, az érdemesség, az azonosság és idegenség társadalmi diskurzusaira. A kutatás vegyes módszertannal készül: reprezentatív survey adatfelvétel mellett, kvalitatív szakértői interjúk, esettanulmányok, offline és online terepmunka, médiakutatás is zajlik. E kutatással párhuzamosan zajlik a **Solidarities Reconfigured: Central Eastern European Migrants Working in Refugee Accommodation Institutions in Austria** c. kutatás is, amelynek vezetőjét a Bolyai János Kutatási Ösztöndíj támogatja, és jelenleg egy NKFIH pályázat is elbírálás alatt van. A kutatás fókuszja az, hogy az elmúlt évtizedben az Európai Unió számos országában, így Ausztriában is a menedékkérők hivatalos befogadásának közpolitikai megváltoztak: a kiszolgáltatottság humanitárius szempontjai mellett hangsúlyossá vált az oktatásban és a munkaerőpiacon való részvétel. E politikai változások számos olyan intézmény létrejöttét ösztönözték, amelyek abban segítik a menekülteket, hogy megfelelő nyelvtudást, különféle képesítéseket szerezzenek és munkát találjanak. Többek között a szolidaritás egy másik kontextusát (Understanding vaccination intention in various social contexts) vizsgálja a TK által elnyert poszt-Covid pályázat, amelyben az intézetünkben Zsigmond Csilla és Papp Z. Attila is részt vesz.

#### **2. Oktatási reziliencia, sikeresség és oktatáspolitikai**

A 2020 végén indult, **Az egyházak növekvő szerepvállalása a közoktatásban és az oktatáspolitikában** című NKFIH által támogatott posztdoktori kutatás azt vizsgálja, hogy az egyházak növekvő oktatáspolitikai szerepvállalásával hogyan értelmeződik át az állam és a jóléti szolgáltatásokat igénybe vevő állampolgárok viszonya. Emellett kistérségi esettanulmányok segítségével elemzi, hogy hogyan alakult át a közoktatási rendszer és a minőségi oktatáshoz való hozzáférés három hátrányos helyzetű kistérségben. A 2010-es években az elismert egyházak nagy számban vettek át korábban önkormányzati illetve állami fenntartásban működő iskolákat. Ennek hatására mára az egyházak komoly

tényezővé váltak a magyar oktatásügyben, és a korábbiaknál összetettebb tanügyigazgatási feladatokat látnak el. A 2022-es évben folytatódott a terepmunka, az eredmények konferenciákon és hazai folyóiratokban (EDUCATIO) való bemutatása. 2023-ban nemzetközi publikációk, illetve a kutatás eredményeit feldolgozó könyv kéziratának előkészítése van napirenden.

Szintén kötet megjelenését tervezzük **Az oktatási és társadalmi reziliencia vizsgálata multietnikus településeken c.**, a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) által 2016-2021 között támogatott kutatás gazdag a empirikus anyagára építve. E kutatás azt vizsgálja, hogy mitől lehet sikeres egy iskola. Az iskolai eredményeket ugyan nagymértékben a családi háttér határozza meg, de kérdés ugyanakkor, hogyan képesek a diákok az iskola külső és belső környezeti adottságaira építve sikeresek lenni. A reziliencia ezen jelensége a kutatás első szakaszában statisztikai eszköztárral lett vizsgálva, a második szakaszban pedig kvalitatív módszerekkel.

Tanulmánykötet megjelenését tervezzük **a Társadalmi mobilitás és etnicitás: Az iskolai sikeresség útjai, kimenetei és rejtett költségei c.** NKFIH által támogatott kutatás anyagaiból is. A kutatás az elsőgenerációs roma és nem roma diplomások iskolai mobilitási útjait, félig strukturált narratív mélyinterjúk és etnográfiai módszer segítségével vizsgálva, arra keresi a választ, hogy vajon a diploma megszerzésével elért társadalmi pozíciónövekedés együtt jár-e társadalmi mobilitással, a mobilitás hogyan hat az érintettek személyes jólétére. Végül, azt is vizsgálja, hogy vannak-e különbségek roma és nem-roma elsőgenerációs diplomások mobilitási pályái között, és hogy lehet-e a roma diplomások esetében egy sajátos, ún. kisebbségi mobilitási útról beszélni. A kutatás keretében több nemzetközi cikk is megjelent angol nyelven és jelenleg egy szerkesztett könyvet tervezünk magyarul (a Gondolat Kiadónál) megjelentetni.

### 3. Lokális integrációs mintázatok

E kutatási pillérbe azok a kutatások tartoznak, amelyekben közös, hogy a többség-kisebbség dinamikáját helyi szinteken akarja megragadni. Az egyik rész kutatás a cigány származású gyerekek nem cigány városi családok által történő örökbefogadásának az utóbbi évtized során kiszélesedett jelenségét állította a középpontba. Egy másik kutatás középpontjában az a kérdésvetetés áll, hogy az utóbbi tíz évben a gazdaságilag dinamikusabb kistérségekben végbemenő - elsősorban a reindusztrializációnak, másodsorban a helyi gazdaság fellendülésének köszönhető - foglalkozás- és jövedelembővülés miként érintette a megelőző időszakban rasszizált 'felesleg-népeesség' és 'poszt-parasztság' viszonyrendszerét. A lokális integráció mintázatát továbbá a több évszázad alatt kialakult „cigányzenén” keresztül (szemben a romantikus, az „erre születtek” típusú magyarázatokkal e jelenséget a társadalmi igények és elvárások alapján történő életre hívásnak gondoljuk), illetve egyéb esettanulmányokkal is vizsgáljuk. Végül – pozitív pályázati elbírálás esetén a csereviszonyok és a megélhetés morális dimenzióit, a morális gazdaság jelenségét városi peremhelyzetben is vizsgáljuk.

### Külső pályázati források

Kutatás címe	Vezető kutató	Pályázati konstrukció/szám	Időtartam	Költség
<i>Elnyert külső pályázati források</i>				
Az egyházak növekvő szerepvállalása a közoktatásban és az oktatáspolitikában	Neumann Eszter	NKFI K 134398	2020-2023	25.156.000 Ft
Solidarities Reconfigured: Central Eastern European Migrants Working in Refugee Accommodation Institutions in Austria	Zakariás Ildikó	Bolyai ösztöndíj	2022-2025	3.000.000 Ft
Understanding vaccination intention in various social contexts	<b>Albert Ildikó Fruitsina - TK</b> (Zsigmond Csilla, Papp Z. Attila résztvevők)	MTA poszt-Covid-jelenségek	2022-2024	10.000.000 Ft
<i>Benyújtott, elbírálás alatt álló külső pályázati források</i>				
Átalakuló szolidaritások. Közép- és kelet-európai munkavállalók a menekülteket ellátó ausztriai intézményekben	Zakariás Ildikó	NKFI FK 143531	2022-2026	9.918.000 Ft

A függőségi kapcsolatok morális dimenziói a finanszírozás korában: A függőség és a megélhetés viszonyának újragondolása a marginalizált csoportok esetében Magyarországon	Durst Judit	NKFI K 143543	2022-2026	25.947.000 Ft
---	-------------	---------------	-----------	---------------

#### Legjobb 10 publikáció az elmúlt 5 évből:

- Feischmidt Margit, Zakariás Ildikó: How Migration Experience Affects the Acceptance and Active Support of Refugees? Philanthropy and Paid Work of Hungarian Migrants in the German Immigrant Service. *JOURNAL OF IMMIGRANT AND REFUGEE STUDIES*, pp. 1-17., 17 p. (2020)
- Feischmidt Margit és Ildikó Zakariás Politics of Care and Compassion: Civic Help for Refugees and Its Political Implications in Hungary—A Mixed-Methods Approach. In: *Refugee Protection and Civil Society in Europe* Feischmidt M, Pries L, Cantat C, eds. Palgrave Macmillan, 2019, 59-99.
- Zakariás Ildikó: Othering and Recognition: National Ideologies in Donor-Recipient Encounters in Hungarian Co-Ethnic Philanthropy, *Revue européenne des migrations internationales*, 2019/1 (Vol. 35), p. 215-237.
- Zakariás Ildikó, Feischmidt Margit: Producing the nation through philanthropy: Legitimising coethnic and prorefugee civic action in Hungary. *NATIONS AND NATIONALISM*, 2020:1. pp. 1-18., 18 p. (2020).
- **Durst Judit**; Bereményi Ábel: "I felt I arrived home": The Minority trajectory of mobility for first-in-family Hungarian Roma graduates. In: Maria, Manuela Mendes; Olga, Magano; Stefania, Toma (szerk.): *Social and Economic Vulnerability of Roma People. Key Factors for the Success and Continuity of Schooling Levels*. New York: Springer (2021), 229-249.
- Durst Judit: Out of the Frying Pan Into the Fire? From Municipal Lords to the Global Assembly Lines – Roma Experiences of Social Im/Mobility Through Migration From North Hungary. *INTERSECTIONS: EAST EUROPEAN JOURNAL OF SOCIETY AND POLITICS* 4: 3 pp. 4-28., 25 p. (2018)
- Neumann Eszter: Setting by numbers: datafication processes and ability grouping in an English secondary school, *JOURNAL OF EDUCATION POLICY* 36:1 pp. 1-23., 23 p. (2021)
- Neumann Eszter; Berényi Eszter: Roma tanulók a református általános iskolák rendszerében, *ISKOLAKULTÚRA: PEDAGÓGUSOK SZAKMAI-TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA* 29: 7 pp. 73-92., 20 p. (2019)
- Papp Z. Attila; Neumann Eszter: Education of Roma and Educational Resilience in Hungary, In: Mendes, Maria Manuela; Magano, Olga; Toma, Stefania (szerk.): *Social and Economic Vulnerability of Roma People. Key Factors for the Success and Continuity of Schooling Levels*. New York: Springer (2021) 253 p. pp. 79-95., 17 p.
- Zakariás I, Feischmidt M (2021) 'We Are That In-Between Nation': Discourses of Deservingness of Hungarian Migrants Working in Institutions of Refugee Accommodation in Germany, *Sociology* 55 (2), 400-420.